

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7MCdo/2/2014
Identifikačné číslo spisu: 8611205276
Dátum vydania rozhodnutia: 04.11.2015
Meno a priezvisko: JUDr. Ján Auxt
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2015:8611205276.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: EOS KSI Slovensko, s.r.o., so sídlom Pajštúnska 5, 851 02, Bratislava, IČO: 35 724 803, zastúpeného advokátskou kanceláriou TOMÁŠ KUŠNÍR, s.r.o., so sídlom Pajštúnska 5, 851 02, Bratislava, IČO: 36 613 843, v mene ktorej koná konateľ a advokát Mgr. Tomáš Kušník, proti žalovanej: L. E., bytom C., za účasti vedľajšieho účastníka na strane žalovanej: Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS, so sídlom Nám.legionárov 5, 080 01 Prešov, IČO: 42 176 778, zastúpeného JUDr. Igorom Šafrankom, advokátom so sídlom Sov. Hrdinov 163/66, Svidník, o zaplatenie 1.300,10 € s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Svidník pod sp. zn. 4 C 160/2011, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Svidník z 31. januára 2012 č.k. 4C 160/2011-84 a rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 16. októbra 2012 sp. zn. 11 Co 40/2012, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie o d m i e t a .

Žalovanej a vedľajšiemu účastníkovi nepriznáva náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní.

Odôvodnenie

Okresný súd Svidník (ďalej len „súd prvého stupňa“) rozsudkom z 31. januára 2012, č.k. 4 C/160/2011-84 zamietol návrh žalobcu. Účastníkom náhradu trov konania nepriznal. Žalobcu zaviazal zaplatiť vedľajšiemu účastníkovi na strane žalovanej náhradu trov konania na účet jeho právneho zástupcu v sume 319.99 € do 3 dní od jeho právoplatnosti. Súd prvého stupňa uviedol, že spotrebiteľ sa nemôže vopred vzdať svojich práv, ktoré mu zákon priznáva, alebo si inak zhoršiť svoje zmluvné postavenie. V odôvodnení uviedol, že prihliadol na vedľajším účastníkom vznesenú námietku premlčania, ako na námietku dôvodnú. Dohodu o uzatvorení splátkového kalendára a uznaní záväzku z 11. októbra 2010 vyhodnotil ako neplatný právny úkon, pretože žalovaná nebola poučená v súlade s ustanovením § 558 Občianskeho zákonníka, že dlh, ktorý uznáva, je premlčaný. Podľa názoru súdu prvého stupňa dohoda o uznaní záväzku a splátkach obsahuje neprijateľné podmienky, a to predĺženie premlčacej doby a rozhodcovskú doložku. Súd prvého stupňa bol toho názoru, že je tiež v rozpore s § 53c Občianskeho zákonníka a postup žalobcu hodnotil ako konanie v rozpore s dobrými mravmi, pretože žalovaná si podpísaním formulárovej dohody o splátkach a uznaní záväzku zhoršila svoje zmluvné postavenie.

Poukázal na to, že „predmetné vyhlásenie spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Zákon 10-ročnú premlčaciu lehotu priznáva v osobitných prípadoch, najmä vtedy, ak sa má predísť súdnym sporom uznaním dlhu, resp. je potrebné chrániť riadny výkon súdneho rozhodnutia. Z tohto dôvodu aj vyjadrenie vedľajšieho účastníka má právne opodstatnenie, teda, že môže vzniesť námietku premlčania, keďže vystupuje na ochranu občana spotrebiteľa. Titulom námietky premlčania nároku žalobcu súd sa už ďalej návrhom nezaoberal, pretože túto námietku považoval za dôvodnú.“

Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom zo 16. októbra 2012 sp. zn. 11 Co 40/2012 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa a uložil žalobcovi povinnosť nahradiť vedľajšiemu účastníkovi trovy odvolacieho konania na účet jeho právneho zástupcu v sume 106,75 € do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku. Odvolací súd podľa ustanovenia § 219 ods. 1 O.s.p. potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa. Rozsudok odôvodnil okrem iného tým, že „vyhnotením „dohody“ žalobcom v takej podobe, kedy uznanie záväzku neobsahuje súčasne vyhlásenie dlžníka, má vedomosť o premlčaní dlhu a jeho následkoch má ten dôsledok, že takýto právny úkon je neplatný pre obchádzanie zákona. Ustanovenie § 558 OZ má nepochybne na zreteli také uznanie dlhu, kedy dlžník pri takomto úkone vie o premlčaní. Uznanie dlhu i vedomosť premlčania dlhu má mať priamu textovú súvislosť, aby nevznikli naznačené pochybnosti. Z dohody vyplýva, že uznanie dlhu je v čl. 2 a vyhlásenie dlžníka, že má vedomosť o premlčaní dlhu a jeho následkoch sa nachádza v čl. 3 nazvanom „Forma splatenia záväzku“. Takéto nesystémové členenie vedie druhú stranu dohody k nezrozumiteľnosti uznania premlčaného dlhu a jeho následkoch, pričom je treba v tomto vidieť zámer veriteľa, ak vo formulácii uznania záväzku sa nenachádza súčasne aj vyhlásenie dlžníka o jeho vedomosti premlčaného dlhu a jeho následkoch.“

Na podnet žalobcu podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) mimoriadne dovolanie proti rozsudku súdu prvého stupňa a rozsudku odvolacieho súdu s odôvodnením, že nimi bol porušený zákon. Uviedol, že z obsahu spisu vyplýva, že súd prvého stupňa v rámci dokazovania a pri rozhodovaní vo veci samej v zmysle § 153 ods. 3 O.s.p. neskúmal prijateľnosť v úverovej zmluve uvedených podmienok, ale na základe vedľajším účastníkom vznesenej námietky premlčania sa zaoberal jej opodstatnenosťou a v tomto smere skúmal platnosť dohody o uzavretí splátkového kalendára a uznání záväzku uzatvorenej 11. októbra 2010 medzi žalobcom a žalovanou. Táto dohoda však podľa generálneho prokurátora nemá charakter spotrebiteľskej zmluvy. Ďalej uviedol, že nemožno súhlasiť s názorom súdu prvého stupňa, ktorý uzatvoril, že neprijateľné podmienky robia dohodu absolútne neplatnou a následne považoval vznesenú námietku premlčania za dôvodnú a návrh ako premlčaný zamietol. V ďalšej časti mimoriadneho dovolania podal generálny prokurátor výklad a rozbor § 110 ods. 1 Občianskeho zákonníka a § 558 Občianskeho zákonníka, charakterizoval inštitúty upravené v týchto ustanoveniach a vysvetlil odlišnosti podmienok a právnych následkov uznania práva a uznania dlhu. Generálny prokurátor v mimoriadnom dovolaní tvrdí, že splnením predpokladov uvedených v ustanovení § 558 Občianskeho zákonníka dochádza jednak k založeniu vyvrátiteľnej právnej domnienky trvania dlhu a jednak sú s ním spojené i právne účinky prerhnutia premlčacej doby v zmysle § 110 ods. 2 vety druhej Občianskeho zákonníka. Konštatoval, že dohoda má všetky náležitosti, ktoré zákon vyžaduje pre platné uznanie dlhu a že súdy v predmetnej veci neskúmali dôvodnosť vznesenej námietky premlčania v súvislostiach, ktoré sú naznačené v mimoriadnom dovolaní.

Žalobca vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu sa v celom rozsahu stotožnil s dôvodmi v ňom uvedenými.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Podľa § 243e ods. 1 O.s.p. ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom

chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 O.s.p.).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnemu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritorne rozhodli (porovnaj *Roseltrans proti Rusku* z roku 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd [viď napríklad *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010)], resp. závažných pochybení [viď *Sutyazhnik proti Rusku* (rozsudok z roku 2009)]. Za takú vadu alebo pochybenie však nemožno v žiadnom prípade považovať to, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory.

Zároveň ESLP opakovane dospel - na základe sčasti odlišných úvah - aj k názoru, že k porušeniu čl. 6 Dohovoru dochádza tiež vtedy, ak je právoplatné a záväzné rozhodnutie súdu zrušené v rámci mimoriadneho prieskumu, ktorý presadil taký subjekt odlišný od účastníkov konania, len na úvahe ktorého bolo posúdenie vhodnosti alebo potreby podania mimoriadneho opravného prostriedku iniciujúceho tento mimoriadny prieskum. Inštitút veľmi podobný mimoriadnemu dovolaniu upravenému v Občianskom súdnom poriadku bol predmetom skúmania a následnej kritiky ESLP vo veci *Tripon proti Rumunsku* (rozsudok z roku 2008). V tomto rozhodnutí ESLP konštatoval, že v skúmanom prípade prokurátor nekonal na základe vlastnej iniciatívy, ale konal na základe žiadosti jednej zo strán sporu. ESLP zásah prokurátora do takéhoto súkromnoprávneho súdneho konania označil za priťažujúci faktor, pretože, hoci tento štátny úradník konal na základe podnetu účastníka súdneho konania, podanie mimoriadneho dovolania bolo ponechané výlučne na voľnej úvahe prokurátora. ESLP v danej veci preto dospel k záveru, že zrušenie dotknutého právoplatného a záväzného rozhodnutia porušilo sťažovateľovo právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Aj aktuálne rozhodnutia ESLP z 9. júna 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (*DRAFT-OVA, a.s., PSMA, s.r.o. a COMPCAR, s.r.o.*) pripomínajú význam a obsah princípu rovnosti zbraní a princípu právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, ktoré boli napadnuté z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania.

Uvedené závery ESLP zohľadnilo aj plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Vzhľadom na prípady nejednotnosti senátov ústavného súdu pri riešení otázky prípustnosti mimoriadneho dovolania proti rozhodnutiu súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť a záväznosť, pristúpilo 18. marca 2015 k zjednoteniu rozhodovania senátov ústavného súdu a pod sp. zn. PL.z. 3/2015 prijalo zjednocujúce stanovisko, právna veta ktorého znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

V súčasnosti judikatúra ústavného súdu zastáva stabilne názor, že mimoriadne dovolanie predstavuje výnimku z pravidla stability súdneho rozhodnutia vyjadreného jeho právoplatnosťou. Podstatou tejto výnimky je účel mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je jeho výnimočné použitie s cieľom

presadiť vecnú správnosť a spravodlivosť súdneho rozhodnutia v odôvodnených prípadoch. Uvedený účel môže mimoriadne dovolanie splniť iba v prípade, ak sú splnené kritériá akceptovateľnosti jeho právnej úpravy; jedným z týchto kritérií je povinnosť vyčerpať iné dostupné právne prostriedky nápravy pochybení vytýkaných v mimoriadnom dovolaní. Rešpektovanie týchto kritérií je nevyhnutné z hľadiska princípov právneho štátu (čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky), ako aj z hľadiska základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) a práva na spravodlivý súdny proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru), (m.m. PL. ÚS 57/99, II. ÚS 185/09, II. ÚS 280/2010, III. ÚS 179/2013, III. ÚS 429/2015).

Z uvedeného teda vyplýva, že oprávnené súdne orgány (ESLP a ústavný súd) v rámci prieskumu rozhodnutí najvyššieho súdu v skutkovo a právne podobných veciach vyžadujú pred podaním mimoriadneho dovolania vyčerpanie dostupných prostriedkov nápravy pochybení, ktoré Generálny prokurátor vytýka v mimoriadnom dovolaní, teda aby bol princíp subsidiarity uplatnený v plnom rozsahu (PL. ÚS 57/99).

Doterajšia rozhodovacia prax najvyššieho súdu v obdobných prípadoch sa v zásade riadila stanoviskom Občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka“) pod č. 36/2008. Právna veta tohto stanoviska znie: „Podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom nie je podmienené využitím riadneho opravného prostriedku účastníkom konania. Mimoriadnym dovolaním v zmysle ustanovenia § 243e O.s.p. môže generálny prokurátor napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa“.

Je zrejmé, že stanovisko R 36/2008 vychádza zo záverov, ktoré v súčasnosti nie sú súladné s vyššie spomenutými rozhodnutiami ESLP a zjednocujúcim stanoviskom ústavného súdu. V preskúmvanej veci sa senát 7 C najvyššieho súdu, ktorý koná a rozhoduje v tejto veci, obdobne ako aj senát 3 C v podobnej veci 3 MCdo 5/2015, odchyľuje od stanoviska R 36/2008, čo korešponduje aj so závermi najvyššieho súdu prijatými (aj keď zatiaľ ešte nepublikovanými) na spoločnom zasadnutí občianskoprávneho a obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 20. októbra 2015.

Povinnosť vyčerpať prostriedok nápravy, a to aj v prípade pochybnosti o jeho účinnosti, vyplýva z ustálenej judikatúry ESLP (Van Oosterwijck proti Belgicku, rozsudok z roku 1980). Účastník konania je povinný vyčerpať všetky dostupné opravné prostriedky až po najvyššiu úroveň do takej miery, do akej je možné rozumne predpokladať, že ten - ktorý opravný prostriedok, oprávnenie podať ktorý účastník má, je (aspoň) potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Osobný názor účastníka konania na účinnosť alebo neúčinnosť konkrétneho riadneho alebo mimoriadneho opravného prostriedku nie je významný. Právomoc vyhodnotiť, či boli využité všetky dostupné opravné prostriedky, náleží ex officio súdu, ktorý rozhoduje o tomto opravnom prostriedku.

Prípustnosť dovolania vymedzuje Občiansky súdny poriadok stanovením jednak určitých objektívnych znakov rozhodnutia [§ 238 O.s.p. (pokiaľ ide o rozsudok odvolacieho súdu) a § 239 O.s.p. (pokiaľ ide o uznesenie odvolacieho súdu)], jednak objektívnym zafinovaním závažných procesných väd uvedených v § 237 ods. 1 O.s.p. Vzhľadom na to, že na procesné vady konania taxatívne vymenované v § 237 ods. 1 O.s.p. je dovolací súd povinný prihliadať ex lege (viď § 242 ods. 1 O.s.p.) vždy - teda bez ohľadu na to, či boli alebo neboli v dovolaní namietané, je opodstatnený záver, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu (s výnimkou exekučného konania - viď § 237 ods. 2 O.s.p.) otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní. Každé dovolanie je teda v tomto zmysle potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci.

Postup účastníka občianskeho súdneho konania, ktorý mal v určitom prípade možnosť napadnúť rozhodnutia súdov odvolaním alebo dovolaním, uvedenú možnosť ale nevyužil, i keď tieto opravné prostriedky mali potenciál podstatne ovplyvniť rozhodnutie súdu, sa prieči zásade „vigilantibus iura scripta sunt“ zdôrazňujúcej procesnú povinnosť účastníka vyvinúť vlastnú aktivitu a iniciatívu tak, aby sám svojimi procesnými úkonmi riadne, včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou sledoval ochranu svojich subjektívnych práv. Pokiaľ účastník konania zostane v naznačenom smere pasívny, je

(neskoršia) aktivita generálneho prokurátora vyúsťajúca do podania mimoriadneho dovolania neprípustná a nemôže mať procesné dôsledky predpokladané Občianskym súdnym poriadkom v ustanoveniach § 243e až § 243j O.s.p. Aj ústavný súd už dávnejšie konštatoval, že „ak účastník konania mohol podať dovolanie a neurobil tento procesný úkon, nemá už žiadnu možnosť dosiahnuť podnetom podanie mimoriadneho dovolania“ (viď PL. ÚS 57/99).

V prípade, že Generálny prokurátor podá mimoriadne dovolanie bez toho, aby osoba, ktorá sa domáha podnetom u Generálneho prokurátora podania mimoriadneho dovolania, využila všetky zákonom dovolené a efektívne prostriedky na ochranu svojich práv a zákonom chránených záujmov, dochádza k porušeniu princípu stability súdneho rozhodnutia vyjadrený jeho právoplatnosťou a tým k porušeniu právnej istoty ako jedného zo základných princípov právneho štátu (čl. 1 ods. 1 ústavy) a k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (II ÚS 185/2009, II ÚS 280/2010, III ÚS 307/2012, III ÚS 179/2013...).

V danom prípade prebehlo štandardné dvojstupňové konanie, v ktorom mal žalobca možnosť realizovať svoje procesné oprávnenia. Zo spisu nevyplýva, že by sám náležite chránil svoje práva a konal dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretne. Žalobca nepodal dovolanie proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 16. októbra 2012 sp. zn. 11 Co 40/2012. V zmysle vyššie uvedeného výkladu najvyššieho súdu to znamená, že sám nevyužil dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mal k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Vzhľadom na pasivitu samotného žalobcu pri včasnej ochrane jeho práv je procesne neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podnecovaného žalobcom.

Z týchto dôvodov najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie ako procesne neprípustné (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s ustanoveniami § 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Generálnemu prokurátorovi v konaní o mimoriadnom dovolaní nemôže byť uložená povinnosť nahradiť trovy konania. Povinnosť nahradiť trovy konania v konaní o mimoriadnom dovolaní má ten, kto podal podnet na podanie mimoriadneho dovolania (viď § 148a ods. 1 a 2 O.s.p.). V danom prípade dal podnet na mimoriadne dovolanie žalobca. Žalovaná ani vedľajší účastník nepodali návrh na priznanie náhrady trov konania o mimoriadnom dovolaní; najvyšší súd im vzhľadom na to nepriznal náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní (§ 243i ods. 2 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.